

VIE NYBĖ LIETUVŲNIKŲ

Visuomenės, literatūros ir politikos savaitinis laikraštis.

Nr. 10.

Brooklyn, N. Y., 4 d. Kovo (March) 1908. m.

ENTERED AT THE BROOKLYN, N. Y., POST-OFFICE AS SECOND-CLASS MAIL MATTER

Metai XXIII.

Musza ir neduoda dejuot.

Atėjo baisiai sunkūs laikai. Ant Amerikos žmonių nugaros krinta vienas smugis po kitam: bedarbės, badas, ligos—ligos, badas, bedarbės. Muša piliečius mūsų krašto surėdymas, privedęs šalį prie krizės netikusiu šeimyniavimu. Muša, bet... neduoda dejuot!

Bedarbių minios eina ir prašo miesto, kad duotų darbus. Juos ir vėl muša.

Los Angeleje sukimšo burius demonstrantų į kalėjimą už prašymą darbo. Bostono demonstracijas išvaikė policija, o kitur bedarbius paskaitė už maištininkus ir nežmoniškai nubarėdė.

Teip buvo tipiškas ir gana begėdiškas atsitikimas Philadelphijoje. Žmonės susitarė eiti per miestą ir pasirodyti, kiek yra neturinčių darbo ir nuonos. Juk miesto valdžia gali duot darbą: gali nuo privatiškų kontraktierių atimti darbus, išleisti miesto paskolą, pradėti gatvių taisymus, namų budavojimus, parkų išsodinti mus, tiltų padarymus ir tt. Žmonės ejo ramiai. Bet valdžia štai ką sumišljo: pasiuntė provokatorius, kurie susimaišė su bedarbiais, išsoko iš minių ir apvertė keno ten vežimą ant gatvės. To tik ir laukė policija — pradėjo į žmones šaudyti. Kas ten turėjo revolverį ir iššovė į policionus. Tuoj ėmė einančius mušt. Keletą dešėčių suėmė ir apskundė, kaip maištą kėlėjus. Teismas — greitas: itala D' Anneli pasmerkė penkiems metams kalėjimo, Troi — dviems, Costello — 18 mėnesių, Piccolo — vieniems metams. Kiti atsiėmė bausmę sudaužymu galvų.

Muša badas. Jeigu dejuoji — muša valdžia!

Vienas iš pasmerktųjų, Troi apsipliesęs ašaromis teisme susuko: „Prisiekiu prieš Augščiaušįjį Dievą, akyvaizdoje teisėjų ir šito šventos teisybės namo, kad aš nieko blogo nepadariau!“ Norėjo valgyt, ejo su kitais darbo jieškot. Bet ką padės jo prisiegvimai? Tvarka reikalauja, kad badu mirštantieji nedėjuotų. Kam nors nesmagu tai klausyt...

Kokia tai kvailybė! Nieks neina ulyčiomis, jeigu turi duonos. Jeigu neturi ir eina maldaut, tai juk ne jie kalti, jie girdi politiškos prakalbos ir spaudoje, kad Amerika yra „gerovės ir pertekliaus šalis“. Eina pajieškot tos gerovės. Pilvas spiria. Yra tai baisi gyvenimo drama.

Viename New Yorko laikraštyje koks geraširdis žmogus aprašo bedarbių gyvenimą. Iš tikro, be darbo padėjimas, pavirto į paprastą gyvenimą. Su juomi apsiaprato, prisiglaudė bedarbiai prie sienų, nulinko prie žemės ir kenčia. Išėjus nėra... Nėra kam pasiskųst. Policija uždaro tokiems lupas bambuko lazda.

Kentėkit kapitalizmo smugį... Muša ir neduoda dejuot.

Rašo tas laikraštis, kaip bedarbiai minta. Nežinia dabar jau kaip kas minta, ir ar kas minta bent kuom. Vieniems duoda pasrėbt viralo smuklėse, kitiems laikraščiu leidėjai po kovos puoduką ryte suteikia, tretiems valgyklų savininkai duoda: vienas šimtui kitam žmonių pusrytį, kitas — pietus, trečias vakarienę. Keletą išalkėliu vėl pavalgindina kokia nors misija surukusioje bažnytelėj, rado progą mielaširdybę parodyt aciu kapitalizmo ukiavimui...

„Keletas drebančių nuo šalčio stovėjo po stogeliu misijos nierių bažnyčios, laukdami almužnos. Krito aštrus sniegas, stambios snaiguolės kabinosi į susirinkusių vargdienių suplyšusias drapanas. Jau baigiasi pirmą po dvyliktos. Krūvelė alkanųjų auga ir išsitiesia į kassykis ilgesnę liniją, kurios priekis kietai turi įrėmęs duris, einančias į sklepą, kur dalina duoną ir kavą. Čionai renkasi benamiai, apsilblausę ir gyvenimo prislėgti žmonės, kurie neturi nė pastogės, nė nė maisto, nė darbo!“

Tokia tai gerovės šalis. Reikia į ją tikėt ir tylėt. Ar gi tai nėra didžiausias absurdas?

Valdžios! Leiskite žmonėms eiti per jų gatves. Juk žmonės jumis išrinko. Negriaus jie namų. Dar nė vieno nesugriovė turėdami darbą. Leiskite nors dejuot ramiai.

Vargomatis,

Kaip aš patekau in Valparaiso mokykla.

(Lietuvio studento paminėjimai.)

(Užbaiga)

Atėjo valanda. Susirinko ant stoties draugų būrelis palydėtu. Atužė kaip pašėles traukinys. Na, „sudiev, draugai! laimingai jums čionai pasilikti.“ „Laimingai jums ten!“... Įėjau į traukinį, — sėdom; traukinys dar stovi (dabar jau mes dviejuose nes gavau netikėtai ir kitą draugą) Draugai nuo stoties žiuri į

mus, mes į draugus. Apsireiškia kokiatai gailėstis... Traukinys sujudo, ėmė pukštuoti. Viskas lieka: draugai, draugės; pasiliko užpakaly žiauriai ir kasdien užiančios dirbtuvės kuriose per kelis metus liejom sykiu su visais prakaitu... Pasiliko mūsų šioki-toki darbo vaisiai, — žodžiu, pasiliko viskas mielo ir kartaus... Vaziuojam. Męs vaziuojam jieškoti laimės apšvietimo.

Bet liko mūsų draugai ir draugės, liko visi nuskurę darbininkai vargo ir tamsybės spastuose, prie to paties jungo, prie kurio ir mes buvome. Męs jau bėgame nuo jo, bėgame idant pažinti jį dar geriau ir potam..... Ir teip bešnekučiuojančius nešė mus traukinys su mažais apsisojimais 36 valandas. Tik štai apsisojai! Žiurim per langus — stotis o ant jos priedangis aukštai didelėmis gaidėmis rašo: „Valparaiso“. Durstelejova viens į kitą; na, tai čia turi but?... Lipam. Teip-čia. Einam, pamaži; miestelis neididelis, gatvės plačios, medžiais nasodintos. Triobos dailios, žemos, tolokai viena nuo kitos išmėtytos. Dirbtuvių ne matyt, nei jų žiaurais kaukimo nesigirdėt. Einam prisiziurinedami ant visko. Tik štai — veizim, ant išsiptusio žemės gumbo, stovi tarpe medžių, dailūs, raudoni, tai baltai melsvi rumai. Dingtelėjo mums: ar tai ne tie patys rumai, kur mes vaziuojam apšvietos įgaut. Teip, tai Valparaiso mokykla. Priejome artyn. Einam palei vieną, kitą, trečią rumą: visuose matytis pilną mokinių. Na, kaip gi čia rasti savo viengenčius manome sau? Eina vaikėsas, klausia: ar jūs nežinot kur yra „Stiles Hall?“ Pasirodė kad jis žino ir parodė. Paejome kelis desėtkus žingsnių, žiurim, — stovi šviesiai mėlinas muras ant durų: „Stiles Hall“. Įejom vidun, suradom 7-tą numerį. Atadarom. „Labą dieną, draugai!“ „Labą! labą! A! tai nauji, kaip malonu“ ir tt. Ištikro kaip malonu, apsižvalgius kambarėly, kurs užkrautas įvairios rūšies knygomis ir laikraščiais. Draugai visi pilni energijos priedarbo. Teipgi ir mes vėl pilni vilties, nors pradiniai, bet jau mokinsimės! Ir jei gyvenimo sąlygos pavelys, gal ateis laikas, jog ir mes apsišviesim ir stosim dirbt, dirbt ir dirbt del savo tamsesnių broliu labo!..

Patarmė. Kiek vienam patarčia jannam ir senam darbininkui — uelėskit ant nieko savo uždirtbų kruvinomis spėkomis centų; taipinkite, kaip galėdami, o susitaupinę kelis šimtus dolerių, čionai atvažiavę galite gerokai apsišviest ir prablaivint savo akis, pasimokyt. Paskui galėsite ne tik dėl savęs pasidaryt gero, bet teipgi ir dėl visuomenės (Tas žinoma priguli nuo noro)

Atvažiavus čionai galima ne tik tiktai angliškoje kalboje lavintis, bet teipgi ir savo prigimtoje kalboj lietuviškoj. Čionai yra tam tikrai įsteigta lietuvių, — na, pasakvsiu „kolegija“, kurioje buna išguldomos lietuviškos kalbos, gramatikos ir sintaksio lekcijos: jos užima kas dieną po dvi valandas laiko, išskiriant subatą ir nedėdienį, nes tas dvi dieni nesimokina).

Dar žodis į lietuvautes. Brangios lietuvautes! Jūsų čionai visai mažai tesiranda, vos tik perkios, o vaikinų 65. Kurgi jų? Argi jums teip malonu tnot tamsybėje ir braidžiot po tamsybių atklanius?

Aš nuo savęs patarčia moterų draugystėms, kurios tvirtai pasituri, išrinkti iš savo būrelio gabesnėses, arba jau atsizymėjusias kokiame nors viešame darbo drauges ir leisti jas čionai mokytusi, už dengiant dėlei jų mokslo lėšas, ar tai iš draugystės išdo, ar iš geros vientaučių valios sudėta pašalpa. Neapsileiskite, moteris vyrais, nes ir Jūsų gyvenimas turi tokias pat išlygas, ir Jūs reikalingos esat apšvietimo!..

Lėšos Valparaiso mokykloje, abelnai imant, išneša ant metų 200 dol. Noredami ar noredamos dasizinti geriau, plačias apie šios mokyklos sąlygas, rašykite reikalaujant informacijų, įdedant už 2 c. krasos ženklej dėl atsakymo; kiekvienas tuomi žingeidaujas gaus pilną paaiškinimą. — Toliavus, aprašysiu plačiau.

Z. Jank.
 Room 7, Stiles Hall,
 Valparaiso, Ind.

KAIP MOKSLAS SURANDA SENOVES TAKUS.

(Socijo-etnografiški trapi-niai).

Pažint senovę, reiškia mokytis dabartinį gyvenimą ir gręsti žmonijai tikrus takus į ateitį. Kas įdomiausiai, kad senovės takų suradimas priguli

nuopelnams socijaldemokratų, tai yra materialistų filiozofijos, kurią pagrindė senovės liazofai, uždėjo gerus pamatus Karolius Marks, uzbuda vojo augstyn Juozas Dietzgen, o apmantuoja tą visą mokslą vėl čiela eilė šviesių šios gadybės vyrų. Atrado tie, kuriems randasi da užmetėjimai, kad jie tautų klausimu nesirupiną. Senovė juk tautų klausimas!..

Senovė! Kokia tu buvai kluiiki pirmiau! Bet šia, mūsų amžiai tavo gludumus išdraskė...

Praėjusioje studijoj minėjom, kad sutvėrimas žmonių ne teip įvyko, kaip Biblija mokina; minėjome, kad Biblija pati vienu žodžiu savo visą teoriją, išnaikino iš pamatų. Žė mėje Nod gyveno žmonės, — ji pati sako, pirmiau Adomo. Tai tiek, kiek ji žino. Bet ar Biblija, tai yra jos rašytojas žinojo, kur yra žmonių daugiau ant žemės ir koki jie yra? Juokingu išrodytų, kad jie tą žinojo!

Da ir šiandien, kada jau keli tukstančiai metų praėjo nuo Biblijos parašymo, ir tai da ne visi žmonės yra ant žemės žinomi. O juk dabar teip istobulinti yra keliai per sausumas ir didžiausias vandenius, apie ką senovėje ir sapnoti nebuvo galima. Dar tik šeši šimtai metų, kaip atrasta tapo net čiela dalis svieto Amerika, teip jau neper seniai atrasta tapo ir kita šalis svieto, butent Australija. Daugybė salų ir salučių buvo įvairiais laikais atrasta toli muose vandenynų plostuose seneliav ir velėsniam laike; kitus kraštus žmonės atranda ir dabar. Abejonės nėra, kad daugelį — daugelį mums dar nežinomų salų pasiseks atrasti ateity. Ir visur randama žmonės. Jeigu nebutų buvę tokių drutų laivų, išjieskotų per vandenius kelių, kokių mes šiandien turime, niekas negalėjęs būtų žmonių surasti, nė aprašyti apie juos.

Teip buvo ir su Biblijos rašytojais; jie neturėjo nė laivų, nė kitokių kelių; mažai težinojo, mažai ir terašė. Labiau prasilavinusi iš žiaurų gadybės žydų tauta, pametė ir savo praitį. Išsidirbus sau tikejimą, išiveidino Dievą, apie kurį sutvėrė plačius mistiškus pasakojimus ir nuomoniavimus apie sutvėrimą pasaulio.

Žydai aprašė savo istoriją, primaišė jon senoviškas legendas ir tas pasiliko mūsų gady-

nei, Biblijos pavidale. Aprašydami Biblijoje apie save jie užkliudė da keletą kaimynišku tautų Aprikoje, su kuriois jiems prisiejo susiduri: Egiptą, Assiriją, Babiloniją, vėliaus Rymą ir tt. Tai viskas, ką Biblija aprašė. N-zi-nojo pagaliaus nė didelės tautos kiniečių, nors istorija surado jau dokumentus, kad kiniečiai 18-ka šimtų metų prieš Kristaus gimimą buvo jau galinga tauta ir turėjo savo rāštą, žinoma — kitonišką, negu pas žydus, nė pas Egiptėnus (Žr. Encikl. Britannica, pusl. 642). O pačių kinų pusiau-mythologiška istorija rodo, kad jie gyveną ant svieto jau 2.200.000 (du milijonu du šimtu tukstančių metų!) Mai-žis, kuris Bibliją surašinėjo gyveno daug vėliau, nes penkioliką šimtų metų pirmiau Kristaus (Žr. ten pat pusl. 396). Rodos, jis turėjo apie kinus žinot. Neesant tokių susinesimų, šiandien turime, labai lengvai išsiaiškina, kodėl nežinojo, — nes, negalėjo.

Ir kaip buvo pirmesnėje studijoj minėta, tą ir dabar galima atkartot, kad žmonės ant svieto atsirado ne syčiu; vienur pirmiau, kitur biskį vėliau. Žmonių išsivystymas iš pirmutinių gyvunų teipgi ejo ne sykiu: vienur pirmiau pažinę — kaip va pas kinus, egiptėnus, babiloniečius, žydus ir kitus, ypatingai Aprikos žmones, — kitur visai iš lėto. Ir dabar net-kada viena ir didesnė dalis žmonių įžengė į civilizacijos laipsnį, kitur, Aprikoje, Australijoje ir ant mažesnių salų, tebėra da daug-daug žmonių ant laipsnio barbarų, arba net tebėra žiaurūnai (laukiniai), kurie jau išnykt turėjo 40.000 atgal. Neturėjo jie su kitais kraštais susinesimų, partai ir atsiliko.

J. O. Širvidas.

LAISVĖS KARŽYGIŲ VĖLĖS.

(Eilės prozojė)

Pusiaunaktis... Si rpio šriovė perbėga per visą kuną... Pusiaunakčio įspudys išspaudžia ant kaktos stambius šalto prakaito lašus... Mintis piešia milžiniškai baises vaizdus. Ir išgastis sudrebina kuną, lyg dreulės lapus...

Vejelis tykia dvelkia ir skrenda palinguodamas medžių šakas... Ir rodosi ausin snabžda...

